

ISBN: 978-625-7303-41-5

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 429

Eleştir

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Aykut Ertuğrul

Turgay Anar

Yayıma Hazırlayan

Gülşen Funda

Düzeltili

Ayşe Nur Rana

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Mart 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No: 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212 412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ye aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Hayat Oyun Kayboluş: Tutunamayanlar Kitabı

EDİTÖR
MESUT KOÇAK

KETEBE

Mesut Koçak

1984 yılında Yozgat'ta doğdu. 2007 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesinde *Ahmet Midhat Efendi'nin Ahmet Metin ve Şirzad Romanında Tanzimat İdeolojileri* başlıklı teziyle 2011 yılında tamamladı. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde *Mehmed Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç'un Eserlerinde Coğrafya, Tarih, Medeniyet Düşüncesi* başlıklı teziyle 2016 yılında doktorasını aldı. 2017-2019 yılları arasında University of Kent'te misafir araştırmacı olarak bulundu. Halen Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Çeşitli dergilerde birçok makalesi yayımlandı. Yayımlanmış kitapları: *Âkif'in Şehirleri: Adana ve Antakya* (İstanbul, 2019), *Necip Fazıl Kısakürek* (Köln, 2020).

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	7
Estetik Bir Metamorfoz Olarak <i>Tutunamayanlar</i>	13
Mesut Koçak	
“ <i>Solgun Ateş</i> ”in Gölgesi ve “ <i>Tutunamayanlar</i> ”ın Işığı.....	37
Turgay Anar	
İki <i>Tutunamayan</i> (Don Quijote-Turgut Özben) ile Onların İhtiyaç Duyduğu Onaylayıcı (Olrıc - Sancho Panza).....	55
Handan Acar Yıldız	
<i>Tutunamayanlar</i> ’da Delilik ve Deliliğin Dili.....	75
Mehmet Narlı	
Oyunlara Tutunmak: Oğuz Atay’ın Oyunsu Dünyası.....	85
Serhat Demirel	
<i>Tutunamayanlar</i> Neden?	105
Güray Süngü	
Oğuz Atay: Türkiye’nin Ruhu.....	115
Necip Tosun	

Kurguda Gerçeklik: <i>Tutunamayanlar</i> 'da Cumhuriyet Türkiye'si....	129
Demet Koçyiğit	
<i>Tutunamayanlar</i> 'da Varoluşun Sıradanlığını Aşma Teşebbüsleri ve Küçük Burjuvazinin Gündelik Hayatı	153
Beyhan Kanter	
<i>Tutunamayanlar</i> ve Tutunamamak Üzerine.....	179
Bahtiyar Aslan	
<i>Tutunamayanlar</i> 'ın Yeri-Yurdu yahut Oğuz Atay'da Mekân Meselesine Bir Bakış.....	205
Yılmaz Daşcıoğlu	
<i>Tutunamayanlar</i> ve Sevin Seydi.....	219
Haluk Oral	
Kurmacanın Mirası: <i>Tutunamayanlar</i> 'da Sesi Duyulanlar	229
Yelda Sözdemir	
<i>Tutunamayanlar</i> İçin Seçme Bibliyografya.....	283
Rumeysa Cansever	

ÖN SÖZ

“Sonum geldi Olric. Kendime yeni bir önsöz yazmak istiyorum. Yeni bir dil yaratmak istiyorum. Beni kendime anlatacak bir dil.”¹

Yeni bir ön söz yazmak ve yeni bir dil yaratmak isteğinden bahseden *Tutunamayanlar* hakkında kaleme alınmış metinlerden oluşan bu çalışmaya ön söz yazmanın zorluğunu yaşıyorum. Bu zorluğu (yani kurmacanın oyununa gelme riskini) göze almamın nedeninin, onun oyununu ciddiye almam ve onun karşısında uyanık kalma çabam olduğunu söylemeliyim. Çünkü kendini “anlatı ormanları”nın kuytularında var etmiş bir metin, okuyucusundan asgari bir uyanıklık bekler. Gideceği istikameti, bakacağı yönü, takip edeceği işaretleri bilmeyen bir okur için “anlatı ormanlarında” gezinti, ya ormanın sırlarını ve güzelliklerini görmeden bitecek ya da kör cesareti onu kaybolma felaketine sürükleyecektir. Dolayısıyla onun sırlarına ve güzelliklerine ulaşmanın birinci şartı

1 Oğuz Atay, *Tutunamayanlar*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016, s. 541.

uyanık olmaktır. Uyanık olmak, kurmaca metnin oyunlarına ve tuzaklarına, onun dünyasında yapılan yolculukta karşılaşılabilecek zorluklara ve risklere karşı ilk şartsa; yolculuğa doğru yerden başlamak ikinci şarttır. Yolculuğun nereden başladığını bilmek, “anlatı ormanlarının” içinde dönülecek yeri de bilmek demektir. Bu yolculuğun üçüncü şartı ise doğru rotayı takip etmektir. *Tutunamayanlar* gibi karmaşık patikalar, kaybolmaya müsait kuytular, görüş açısını kapatan çalılar ve farklı türlerde ağaçlarla dolu bir “anlatı ormanı”nda rotayı gösterecek haritadan yoksun okur, kolaylıkla yolunu kaybedecek ve onun sırlarından ve hazinelerinden mahrum kalacaktır. Bu bağlamda çalışma, ilk olarak, *Tutunamayanlar*’ın anlatı ormanlarına girmek isteyen okura, amacı ne olursa olsun, yolunu kaybetmeden ilerleyebilmesi ve onun sırlarıyla ve hazineleriyle karşılaşabilmesi için rehber olmayı hedefliyor.

Büyük edebiyat eserleri, W. Benjamin’in dediği gibi bir biçimi ya sona erdiren ya da yenisini başlatan özel vakalarsa eğer, Türk edebiyatında bu vasfı taşıyan çok az eserden biridir Oğuz Atay’ın *Tutunamayanlar*’ı. Türk romanının yaklaşık yüz elli yıllık tarihine bakıldığında onun bu avangart yönü giderek daha aşikâr hâle gelmektedir. Dolayısıyla ona dair her özenli okuma, onun kendi sırlarından birini daha açmasını sağlayacaktır. Türk edebiyatının diğer büyük eserleri gibi o da dilin, edebiyatın ve kültürün sokak aralarına girme fırsatı veriyor okuruna. Bir sokak başka bir sokakla kesiştikçe ve kesişmeler çoğaldıkça anlamın ve çağrışımın sınırları da ait olduğu dilin, edebiyatın ve kültürün sınırlarını aşarak başka dillere, başka edebiyatlara, başka kültürlere ulaştırıyor okuru. Çalışmanın bir diğer hedefi, okurun *Tutunamayanlar*’dan hareketle hem kendi dilinin, edebiyatının, kültürünün hem de başka dillerin, edebiyatların, kültürlerin sınırlarını keşfetmesine ve yeni keşifler yakalamasına destek olmak.

Tutunamayanlar gibi büyük eserlerin ortak yönlerinden biri de keşfedilmelerinin uzun zaman almasıdır. Her yeni/den

keşif gibi keşfedilene karşı uyanan büyük ilgiden *Tutunamayanlar* da nasibini almış ve bilhassa 2000’li yılların başından itibaren art arda yeni baskılarla geniş bir ilgi halesinin odağı haline gelmiştir. Bu popülerleşme onun hakkında müstakil kitaplar, tezler, makaleler, eleştiri yazıları, değerlendirme ve tanıtım yazıları yazılmasına vesile olmuştur. Hiç şüphesiz bu çalışmalar, gerek Oğuz Atay’ın hayatında beklediği ilgiye ölümdünden yıllar sonra da olsa bir karşılık vermek gerekse de *Tutunamayanlar*’ın estetik ve kurmaca dünyasına ışık tutmak bakımından değerlidir. Elinizdeki bu çalışmanın hedeflerinden biri de mevcut *Tutunamayanlar* literatürü içinde aslî bir yer edinmek ve eserin hak ettiği çoksesli eleştirel okumayı bir ana omurga etrafında birleştirerek okuyucuyla buluşturmak.

Kitaba *Hayat Oyun Kayboluş* ismini vermemizin başlıca üç nedeni var: Birincisi, *Tutunamayanlar*’ın bu üç kelimeyle dolaysız ilişkisi. Roman, Selim Işık ve Turgut Özben başta olmak üzere bazı kahramanlarının tutunabildikleri, bazılarının tutunamadıkları bir hayatı sorgular. Bu hayata tutunmakta güçlük çeken Selim ve Turgut, icat ettikleri oyunlarla onun gerçekliğinden kaçmaya ve başka bir gerçekliğe sığınmaya çalışırlar. Sonuçta oyunlar da söz konusu hayata tutunmaya yetmez ve Selim intihar ederek, Turgut ise sonu meçhul bir yolculuğa çıkarak kaybolurlar. Dolayısıyla romanın kurmaca dünyası, hayat-oyun-kayboluş ekseninde dönmektedir. Bu ismi seçmemizin ikinci nedeni, ilk paragrafta bahsettiğim okumanın “anlatı ormanları”nda bir gezinti oluşuna ve bu gezintinin hayatla, oyunla ve kaybolma riskiyle olan ilişkisine bir gönderme. Üçüncü neden ise, bu çalışmadaki on üç yazının *Tutunamayanlar*’ın ait olduğu toplumun hayatıyla ilişkisine, metnin biçim ve içerik unsurları bakımından oyunla olan münasebetine, kahramanları intihara ve kayboluşa sürükleyen gerçekliğin irdelenmesine ve tartışılmasına odaklanıyor oluşu.

Çalışma, *Tutunamayanlar* romanı üzerine kaleme alınmış on üç yazıdan ve seçilmiş bir bibliyografyadan oluşuyor. Kitabın